

ศาสตร์และศิลป์แห่งการประพันธ์เพลง

Science and Art of Musical Composition

อมรมาศ มุกตาม่วง¹
Amornmas Mookdamuang

บทคัดย่อ

การประพันธ์ดนตรี ถือเป็นศาสตร์ทางเสียงที่เกิดจากการสร้างสรรค์ผลงานขึ้นด้วยหลักการโครงสร้าง และองค์ประกอบทางดนตรีที่ผู้ประพันธ์เป็นผู้กำหนด นอกจากนี้ยังเป็นศาสตร์หนึ่งทางดนตรีที่ผู้เรียนจำเป็นต้องได้รับการเรียนรู้ทางทฤษฎีดนตรีหลายด้าน ประกอบกับเทคนิคเฉพาะสำหรับการประพันธ์ซึ่งต้องได้รับการฝึกหัดอย่างต่อเนื่องร่วมกับทักษะพื้นฐานด้านการปฏิบัติดนตรี เพื่อสามารถพัฒนาชิ้นงานได้อย่างเต็มศักยภาพ การศึกษาทักษะพื้นฐานสำหรับการสร้างสรรค์ทางดนตรีได้มีการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนขึ้นสำหรับผู้เรียนทุกช่วง ทั้งในและนอกระบบอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้ ยังถือได้ว่าทักษะด้านการประพันธ์ดนตรีและการสร้างสรรค์ทางดนตรี เป็นทักษะการปฏิบัติขั้นสูงในด้านการปฏิบัติดนตรี อีกทั้งประโยชน์ที่ได้รับจากการสร้างสรรค์หรือการทดลองทางดนตรีนี้ จะนำไปสู่การพัฒนาและต่อยอดผลงานชิ้นใหม่ ๆ ได้อย่างหลากหลาย ถือเป็นส่วนประกอบหนึ่งที่สำคัญสำหรับกิจกรรมทางสังคม เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพของมนุษย์ การพัฒนากลุ่มคนไปสู่การพัฒนาชาติในแต่ละระดับอย่างกว้างขวางต่อไป

คำสำคัญ: การประพันธ์เพลง; การสร้างสรรค์ทางดนตรี; การเรียนรู้การประพันธ์เพลง

Abstract

Musical composition is an audio science created by the structural principles and musical composition determined by the composer. In addition, it is one of musical sciences that requires learners to learn music theories, specialized composing techniques that require continuous training and practice as well as to have basic skills in music practice in order to develop the work with full potential. By studying basic musical skills for musical creativity, courses are widely held for learners of all levels in both formal and information educational systems. Musical composition and creativity skills are considered as advanced musically practical skills. The benefits of musical creativity and experiment would lead to the development and extension to create new diverse works, which are one of important elements of social activity, generating human potential development. This implies that the development at individual level leads to national development.

Keyword: Musical composition; Musical creativity; Musical composition learning

¹อาจารย์ประจำสาขาวิชาดุริยางคศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

1. บทนำ

ดนตรีเป็นเครื่องแสดงความเป็นตัวตนของแต่ละบุคคล และเป็นตัวแทนกลุ่มชน แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมทางดนตรีของแต่ละกลุ่มชน ดังที่ เทรเวอร์เทน (Trevorthen) ได้กล่าวเกี่ยวกับดนตรีไว้ว่า ความสามารถของมนุษย์เพื่อใช้สื่อสารทางด้านดนตรีนั้น ได้มีติดตัวคนเรามาแต่กำเนิดจากการรับรู้ภาษา ระหว่างแม่และทารก และจากการสะท้อนเรื่องราวของนักมานุษยวิทยาในการใช้ดนตรีเพื่อพิธีกรรมทางศาสนาและมีความเกี่ยวข้องกับทางด้านวัฒนธรรม ในขณะที่เดียวกันดนตรียังได้ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางเพื่อเชื่อมโยงระหว่างด้านอารมณ์และจิตใจได้อย่างแท้จริง (Harold F. Abeles, Lori A. Custodero, 2010).

ทั้งนี้ ด้านการให้การศึกษาทางดนตรีในต่างประเทศในช่วงที่ผ่านมา ได้ปรากฏแนวทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมด้วยหลักการทั้งที่เหมือนและแตกต่างกัน ซึ่งเกิดจากการรับแนวคิดหรือปรัชญาที่เชื่อมโยงต่อการพัฒนาประเทศนั้น ๆ เป็นสำคัญ กล่าวโดยสรุปรวมได้ดังนี้ ตัวอย่างการศึกษาดนตรีในประเทศแคนาดา ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้เน้นส่งเสริมงานสร้างสรรค์และการประพันธ์ และช่วงไม่เกิน 20 ปีที่ผ่านมาที่ สเปน ในปี 1995 ได้มีพัฒนาหลักสูตรดนตรีซึ่งเกิดจากการผสมผสาน 3 สาขาสำคัญ ได้แก่ เพลงพื้นบ้าน เพลงศาสนา และเพลงลัทธิฟาสซิสต์ ในขณะที่ราวปี 2006 ที่ประเทศอาเจนตินา รัฐได้ออกกฎหมายกำหนดให้นักเรียนทุกคนต้องพัฒนาทักษะสร้างสรรค์ในวิชาดนตรีอย่างน้อย 2 อย่างตลอดการศึกษาภาคบังคับ 13 ปี โดยที่ในประเทศจีน ระดับประถม มัธยม ได้กำหนดเนื้อหาการสอนดนตรีด้านการร้อง การบรรเลงเครื่องดนตรี ศูนย์ยะทางดนตรี การอ่านโน้ต โดยจัดกิจกรรมดังกล่าวลงในหลักสูตรอย่างสมดุล โดยในประเทศเยอรมนี ได้เน้นการให้ศึกษาดนตรีโดยเน้นให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ทางดนตรีที่ดี ซึ่งการศึกษาได้ช่วยพัฒนาประเทศ รัฐ สวัสดิการ กระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น มีระบบการศึกษาที่เชื่อมโยงระหว่างกลุ่มเยาวชน สังคม ภาคธุรกิจ และกฎหมาย โดยที่การศึกษาดนตรีในประเทศสเปน ระดับชั้นประถมได้มีจัดการเรียนการสอน ร้องเพลง เล่นเครื่องดนตรี การด้นสดดนตรี และการประพันธ์เพลง นอกจากนี้ ในระดับชั้นมัธยมยังได้เพิ่มรายวิชาทางด้านทฤษฎีดนตรี ประวัติศาสตร์ดนตรี ดนตรีกับสื่อมวลชน การเคลื่อนไหวและการเดินเข้าไปด้วย (Gordon Cox and Robin Stevens, 2010).

2. ความหมายของการประพันธ์เพลง

Michael Miller ได้ให้ความหมายของการประพันธ์เพลง คือ ศิลปะแห่งการสร้างสรรคงานดนตรี ซึ่งสามารถเป็นได้ทั้งประเภทเครื่องดนตรี หรือการขับร้องที่มาในรูปแบบต่างๆ เช่น งานที่มีความสั้นกระชับ อย่างดนตรีประกอบโฆษณา หรือขนาดความยาวเช่นดนตรีโอเปร่า ทั้งนี้ยังอาจมีลักษณะเพื่อส่งเสริมทางการตลาด รูปแบบงานดนตรีแบบสมัยนิยม รูปแบบดนตรีคลาสสิก และดนตรีคลาสสิกร่วมสมัย เป็นต้น

ดังนั้นการประพันธ์เพลง (Composition) นัยหนึ่งจึงหมายถึงความถึงการสร้างเพลงหรือดนตรีซึ่งได้มีการออกแบบอย่างตั้งใจ โดยจะยังคงมีการทบทวนและปรับแก้ไขจนกว่าจะออกมาเป็นผลงานที่สมบูรณ์ตามความต้องการของผู้ประพันธ์ และมีความหมายซึ่งแตกต่างจากการด้นสด (Improvisation) ในกลุ่มดนตรีป๊อป แจ๊ส ซึ่งเกิดจากการสร้างสรรค์และบรรเลงโน้ตอย่างฉับพลัน โดยมุ่งเน้นอารมณ์ของดนตรีในขณะนั้นร่วมกัน

ระหว่างนักดนตรีในวง

นอกจากนี้ การประพันธ์เพลง มักมาพร้อมกับความคิดสร้างสรรค์ ดังที่ Margaret Boden ได้กล่าวถึง มีที่มาของความคิดสร้างสรรค์ที่พบในวัยเด็กนั้น มีเหตุมาจาก 2 ส่วน คือ ได้รับจากจิตใต้สำนึก หรือความคิดสร้างสรรค์ที่ติดตัวมาในแต่ละบุคคล (psychology creativity) และความคิดสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นในภายหลัง (historical creativity) (Margaret A. Boden, 2004)

3. หลักสูตรการประพันธ์เพลง และการสร้างสรรค์ทางดนตรี

การจัดการเรียนรู้ในหลักสูตรดนตรี สาขาการประพันธ์ดนตรี ได้มีการจัดการเรียนการสอนภายในมหาวิทยาลัยหลายแห่ง โดยเริ่มต้นตั้งแต่ระดับประกาศนียบัตร ระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก เป็นต้น เช่น หลักสูตรดนตรี สาขาการประพันธ์เพลง ระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่งในอเมริกา ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ด้านการเรียบเรียงวงออร์เคสตรา การเรียบเรียงวงดนตรีแต่ละชนิดขนาดต่าง ๆ อย่างหลากหลาย การวิเคราะห์ด้านการประพันธ์ของแนวดนตรีแต่ละแนวที่แตกต่างกัน การสังเคราะห์และประยุกต์องค์ความรู้ด้านการประพันธ์เพื่อฝึกฝนด้านการสร้างสรรค์สำหรับพัฒนาผลงานใหม่ เป็นต้น

นอกจากนี้ หลักสูตรด้านการสร้างสรรค์ดนตรีที่พัฒนาขึ้นสำหรับเด็กในด้านการพัฒนาทักษะการดนตรี และการเรียบเรียงดนตรี ได้มีการจัดการเรียนการสอนนอกระบบในหลักสูตรดนตรีพื้นฐานสำหรับเด็ก โดยเริ่มสอนผู้เรียนตั้งแต่ระดับชั้นกลางตอนต้น ชั้นกลางตอนปลาย และชั้นสูง ได้แก่ หลักสูตร (Junior Extension Course (JXC)) หลักสูตร Junior Advanced Course (JAC) และ หลักสูตร Advanced Extension Course (AXC) ในสถาบันดนตรียามาฮ่า เป็นต้น

4. สิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานสำหรับการประพันธ์เพลง

พื้นฐานทางดนตรีสำหรับการประพันธ์เพลง หรือผู้เรียนการประพันธ์เพลง มีความสำคัญมากดังที่ ศ.ดร.ณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร ได้กล่าวถึงรายวิชาที่ผู้เรียนการประพันธ์ควรศึกษาก่อนการประพันธ์เพลง ประกอบด้วย วิชาทฤษฎีดนตรีเบื้องต้น (Basic music theory) วิชาโสตทักษะ (Sing and aural skill) วิชาการประสานเสียงแบบอิงกุกุญแจเสียง (Tonal harmony) วิชาลีลาสัมพันธ์หรือเคาน์เตอร์พอยต์ (Counterpoint) วิชาสังคีตลักษณ์และการวิเคราะห์ (Form and analysis) วิชาการเรียนรู้เสียงประสานวงดนตรี (Orchestration) ทั้งนี้ สาระวิชาดังที่กล่าวในข้างต้นถือเป็นความรู้พื้นฐานที่จำเป็นเพื่อการนำไปประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์บทเพลงของผู้ประพันธ์เพลงต่อไป โดยผู้เรียนจำเป็นต้องศึกษาทฤษฎีเบื้องต้นเกี่ยวกับโน้ตและการบันทึกโน้ตทางดนตรี ก่อนการเรียนรู้เกี่ยวกับส่วนประกอบของบทเพลง เช่น ประโยคเพลง (Phrase) หน่วยของทำนองเพลง (Motif) การเรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนาดนตรี จังหวะ ทำนอง หรือวัตถุพิบททางดนตรี ร่วมกับเทคนิคด้านการสร้างสรรค์ นอกจากนี้ผู้เรียนจะได้เรียนรู้เนื้อหาในหลักการดังกล่าว ซึ่งจะมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้นเป็นลำดับขั้นสำหรับการเรียนในระดับที่สูงขึ้น

และสิ่งจำเป็นอื่นๆ ที่จะช่วยอำนวยความสะดวก และการสร้างสรรค์งานสำหรับผู้เรียน หรือผู้ประพันธ์เพลง ได้อย่างคล่องแคล่วยิ่งขึ้น ผู้ประพันธ์ควรจะต้องมีพื้นฐานด้านการบรรเลงดนตรี (Performance Skills) ทักษะด้านการควบคุมดนตรี (Conducting Skills) ทักษะด้านการเขียนหรือบันทึกโน้ตด้วยโปรแกรมดนตรี (Music-Notation Software) เช่น โปรแกรม Garage Band Sonar และ Sibelius Software เป็นต้น ซึ่งเป็นเครื่องมือสำหรับการประพันธ์เพลงที่จะช่วยส่งเสริมงานด้านการประพันธ์ได้อย่างครอบคลุมและสมบูรณ์

5. การศึกษา และการเรียนรู้เพื่อการประพันธ์เพลง

การเรียนรู้เพื่อการสร้างสรรค์งานประพันธ์เพลงเกิดขึ้นได้ตั้งแต่ในวัยเด็ก จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับด้านการประพันธ์เพลง ตั้งแต่ในระดับประถมศึกษามัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา ซึ่งในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา จะเปิดสอนหลักสูตรวิชาซีพด้านการประพันธ์เพลง ทั้งระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก ด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่แตกต่างกันขึ้นกับเนื้อหาวิชาของแต่ละหลักสูตร และการออกแบบการสอนของผู้สอน โดยการวิเคราะห์ให้ผู้เรียนก่อนการเรียน และการสอนที่เหมาะสมตามช่วงวัยของผู้เรียน

Martin Fautley ได้กล่าวถึงกิจกรรมการพัฒนากระบวนการประพันธ์เพลง ประกอบด้วย 8 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นการกระตุ้น หรือการเสริมแรง (The composing stimulus)
2. ขั้นเริ่มต้น (Initial confirmatory phase) ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากขั้นตอนแรก เพื่อตั้งสิ่งที่ถูกกระตุ้นมาทำการกำหนดทิศทางและเป้าหมายของการสร้างชิ้นงานในขั้นต่อไป
3. ขั้นการเริ่มต้นนำไอเดียที่ได้มาใช้สร้างสรรค์ชิ้นงาน (Generation and exploitation of ideas)
4. ขั้นการจัดวางวัตถุประสงค์หรือไอเดียที่ได้รับลงในรูปแบบตามการออกแบบที่ผู้ประพันธ์กำหนด (Organization matters)
5. ขั้นตอนระหว่างการสร้างงานซึ่งยังไม่สมบูรณ์ (Work-in-progress performances)
6. ขั้นตอนการแก้ไขวัตถุประสงค์ที่มีอยู่แต่เดิม (Revision)
7. ขั้นตอนของการเพิ่มเติมทำนองให้เพลงมีความยาวขึ้น การแปลงรูป หรือการพัฒนาทำนองใหม่ที่สอดคล้องต่อยอดจากเดิม (transformation and development) และ
8. ขั้นตอนสุดท้าย ซึ่งมักจะออกมาในรูปแบบสกอ์เพลง และการจัดการแสดงเพลงด้วยวงดนตรีตามที่คุณประพันธ์กำหนดขึ้น (The final performance)

ซึ่งกระบวนการเสริมแรง เป็นจุดเริ่มต้นในการคิดและวางแผนการสร้างสรรค์ ผู้สอนสามารถกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ที่มีอยู่ในตัวผู้เรียน ดังต่อไปนี้

1. การใช้การมองภาพ (Visual) หรือภาพเคลื่อนไหวที่ไม่มีเสียง โดยให้ผู้เรียนเกิดจินตนาการจากภาพ

2. การใช้วิธีการฟัง (Aural) คือ การกระตุ้นด้วยการฟัง
3. การใช้วรรณกรรม (Literary) คือ การกระตุ้นด้วยวรรณกรรม เช่น ให้ผู้เรียนมีได้มีโอกาสในการอ่านบทความ บทกวี หรืองานเขียน
4. กระตุ้นความรู้สึก (Expression) การกระตุ้นผ่านความรู้สึกที่มีต่อสิ่งต่างๆ รอบตัว เช่น การจินตนาการถึงการท่องเที่ยวในที่ต่างๆ เป็นต้น
5. การใช้เทคนิควิธีของดนตรีนำ (Musico-technical) หรือเป็นการใช้เนื้อหาด้านเทคนิค เช่น ฟอรัมเพลง Dynamic change เข้ามาช่วย
6. การใช้ผลงานดนตรีที่เป็นที่รู้จัก (Musico-referentation) หรือการหยิบยกผลงานที่เป็นที่รู้จักสำหรับการฝึกให้ผู้เรียนลอกแบบ และลองต่อเติมไปในแบบของตน
7. เกี่ยวกับนามธรรม (Abstract) หรือเป็นการฝึกให้ผู้เรียนได้ลองใช้สัญลักษณ์ที่เป็นนามธรรม เช่น สัญลักษณ์ต่างๆ ที่นอกเหนือจากแบบแผนโดยกำหนดขึ้นด้วยตนเอง (Martin Fautley, 2010).

เนื่องจากการสร้างสรรค์และการประพันธ์เป็นสิ่งที่สามารถแสดงออกถึงความเป็นตัวตนของแต่ละบุคคลที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับทักษะ ประสบการณ์ และความเป็นเฉพาะบุคคลที่สั่งสมมาตั้งแต่อดีตจากสิ่งแวดล้อมที่ถูกหล่อหลอมมา ทุกคนจึงมีความแตกต่างและสามารถถ่ายทอดสิ่งที่แฝงอยู่ในตนเองออกมาได้เมื่อได้รับการกระตุ้นหรือมีสิ่งเร้าตามเวลาและความเหมาะสม ดังที่กล่าวมาข้างต้น เป็นเพียงตัวอย่างหนึ่งของการกระตุ้นผู้เรียนเพื่อให้เกิดจินตนาการและความคิด เพื่อการต่อยอดผลงานการประพันธ์ ซึ่งนับว่ามีความสำคัญในการช่วยสร้างแรงบันดาลใจแก่ผู้เรียนเพื่อให้เกิดการสร้างสรรค์ชิ้นงานออกมาอย่างความสมบูรณ์และสร้างเอกลักษณ์ของตนต่อไป

สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งในกิจกรรมด้านการประพันธ์เพลง คือ ความช่างสังเกตเพื่อการลอกเลียนแบบจากสิ่งต่างๆ ในสิ่งแวดล้อม เกี่ยวกับรูปแบบ แนวคิด การหยิบยืมปรัชญา หรือการลอกเลียนเสียงของธรรมชาติและเสียงที่ถูกสร้างขึ้นรอบๆตัวเรา เพื่อนำมาใช้เป็นวัตถุดิบในการสร้างงาน โดยการฝึกฝน ทบทวน และทำซ้ำ และการเรียนรู้สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์อย่างต่อเนื่อง จนสามารถเกิดเป็นชิ้นงานที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตนที่เป็นหลักการเรียนรู้โดยธรรมชาติที่มีอยู่ในมนุษย์ทุกคน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของบันดูรา (Bandura) ได้กล่าวถึงอิทธิพลที่มีต่อกลยุทธ์การเรียนรู้ของมนุษย์ 2 ประการ คือ ความเป็นเฉพาะบุคคล และด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นปัจจัยที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาทางสติปัญญา โดยได้ระบุกระบวนการทางปัญญาของมนุษย์ไว้ใน 3 ลักษณะ คือ

1. การมีประสบการณ์หรือประสบการณ์ตรงทั้งหมด ที่เกิดจากการรับรู้หรือรับมาจากสิ่งที่มีผู้อื่นทำมากกว่าจากสิ่งของตนเองเป็นผู้สร้าง
2. การแสดงออก เช่น การนำเสนอ การแสดงผลงาน การสร้างสรรค์ชิ้นงาน
3. ความสามารถในการสร้างกฎเกณฑ์ใหม่ขึ้นด้วยของตนเอง (Harold F. Abeles, Lori A. Custodero,

2010).

ทั้งนี้ในกระบวนการหล่อหลอมจนเกิดการสร้างสรรค์ชิ้นงานที่มีความเฉพาะขึ้นได้นั้น ต้องใช้เวลา ประสบการณ์ และความมานะและอดุสาหะของผู้สร้างสรรค์ ในลักษณะเดียวกับทฤษฎีฝึกหัด ชัดเภา ซึ่งได้อธิบายไว้ในเชิงวิทยาศาสตร์ คือ มนุษย์หนึ่งคนจะได้รับพันธุกรรมที่ติดตัวมา มีการทำงานร่วมกันระหว่างด้านร่างกายและจิตใจ แล้วจึงนำเข้าสู่กระบวนการในด้านต่างๆ เช่น การพัฒนาทางร่างกายและจิตใจที่ดี ได้รับการศึกษา มีการเรียนรู้ ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม เช่น ครอบครัว สังคม วัฒนธรรม การสั่งสมด้วยประสบการณ์ ความรู้ ความคิด และการชัดเภาทั้งภายในและภายนอก จนเกิดเป็นอุปนิสัย หรือพฤติกรรมของแต่ละบุคคล จนเกิดเป็นลักษณะเฉพาะบุคคลได้ในที่สุด (พูนพิศ อมาตยกุล, 2555).

6. กระบวนการสร้างสรรค์ทางดนตรี

การสร้างสรรค์ทางดนตรี กล่าวโดยรวมได้ว่า เป็นทักษะที่เกี่ยวข้องทั้งด้านการเรียบเรียงดนตรี การด้นสด (improvisation) และการประพันธ์เพลง ทั้งนี้ ทักษะด้านการเรียบเรียงดนตรีเป็นการปรับหรือพัฒนาดนตรีจากบทเพลงต้นฉบับด้วยวิธีการยึดจังหวะ ปรับระดับเสียง เปลี่ยนคอร์ด โดยยังคงเค้าโครงของบทเพลงดังกล่าวในส่วนใหญ่ส่วนหนึ่งไว้ เป็นต้น ซึ่งทักษะการปฏิบัติอย่างจับพล้น ผู้เล่นจะสามารถคิดและพัฒนาดนตรีนั้นไปอย่างเป็นธรรมชาติและตามความรู้สึกในขณะที่เล่นหรือร้องอย่างจับพล้น ดังนั้น ผู้เล่นจึงควรมีทักษะด้านการปฏิบัติในระดับสูง และทักษะด้านการประพันธ์เพลง ผู้สร้างสรรค์จะเป็นผู้คิดและออกแบบโครงสร้างและรายละเอียดของบทเพลงทั้งหมดตั้งแต่แรกเริ่มจนจบทุกกระบวนการ เช่น การคิดทำนองหลักของบทเพลง การจัดวางโครงสร้างโดยรวม การพัฒนาแนวประสานทำนองหลัก และการพัฒนาบทเพลงต่อเนื่องไปจนจบเพลง เป็นต้น ซึ่งนอกจากความรู้ด้านทฤษฎีดนตรีซึ่งถือเป็นสิ่งจำเป็นต่อการสร้างสรรค์บทเพลง สิ่งที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้องค์ประกอบหลักทางดนตรี การอ่านและการบันทึกโน้ตดนตรี ความรู้เกี่ยวกับลักษณะเฉพาะของเครื่องดนตรีแต่ละชิ้นที่นำมาใช้ และทักษะการเรียบเรียงเสียงประสานสำหรับวงดนตรีแล้ว เทคนิคและวิธีการสำหรับการสร้างสรรค์ถือเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่สำคัญซึ่งผู้สร้างสรรค์จำเป็นต้องฝึกฝนเป็นอย่างดีและต่อเนื่อง เช่น การพัฒนาเทคนิคด้านเสียง โดยเลียนเสียง Drone ในเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานด้วยเทคนิคการทำซ้ำโน้ตในแต่ละแนวทำนอง และเทคนิคที่ใกล้เคียงกันบรรเลงในกลุ่มเครื่องประกอบจังหวะ คือ การรัวโน้ต (Tremolo) การการใช้เทคนิคจังหวะชนิด Ostinato หรือการใช้รูปแบบจังหวะหนึ่งซ้ำไปมาตลอดช่วงหนึ่งเพื่อการพัฒนาด้านจังหวะ การพัฒนาเนื้อดนตรีชนิด Homophonic หรือการประสานเสียงในรูปแบบคอร์ดสอดประสานแนวทำนองหลัก และการพัฒนาสีสันเสียงด้วยเทคนิค Glissando ในกลุ่มเครื่องสาย เป็นต้น

ตัวอย่างการเลียนเสียง Drone การบรรเลงโน้ตซ้ำในแนวร้อง โซปราโน อัลโต และเทเนอร์

S.
ppp *mp*
 อะ อะ อะ อะ อะ อะ อะ อะ

A.
p *mf* *p* *mf* *pp* *fp*
 ม้วน ม้วน ม้วน ทวง วันหนอม้วนฟัง ล่า อะ ล่า อะ

T.
mf *pp* *p* *pp* *p* *pp* *fp*
 เก็บ มัน ม้วน ม้วนฟัง ล่า อะ ล่า อะ

(อมรมาศ มุกดาม่วง, 2554)

ตัวอย่างการรัวโน้ต (Tremolo) ในกลุ่มเครื่องสาย การนำเทคนิค Glissando เพื่อพัฒนาด้านสีสันเสียงในแนวไวโอลา (Violoncello) และการใช้จังหวะ Ostinato ในแนวเบสของกลุ่มเครื่องสายที่เครื่องดับเบิลเบส (Contrabass)

Vln. I
arco
mf

Vln. II
mf

Vla.
mf

Vc.
mf

Cb.
mf

(อมรมาศ มุกดาม่วง, 2554)

ตัวอย่างการใช้เทคนิคการประสานเสียงในรูปแบบคอर्डประสานกับแนวทำนองหลัก เพื่อการพัฒนาเนื้อดนตรีชนิด Homophonic

(อมรมาศ มุกดาม่วง, 2554)

7. แนวคิดในการสร้างสรรค์บทเพลงในแต่ละยุค

ความน่าสนใจหนึ่งของการสร้างงานการประพันธ์ คือ การจุดประกายความคิดเพื่อต่อยอดสู่แนวคิด เพื่อการสร้างสรรคชิ้นงาน ทั้งนี้พบว่าแนวคิดของผู้ประพันธ์มีความหลากหลายและแตกต่างกันไปในแต่ละยุค เช่น การใช้รูปแบบคีตลักษณ์การประพันธ์แบบฟิวส์ (Fugue) หรือการเลียนเสียงทำนองหลัก (Theme) และมีการสอดประสานทำนอง (Counterpoint) อย่างมีระบบ ที่พบในยุคบาโรก (Baroque) หรือการใช้รูปแบบเพลงประเภท เพลงร้องศิลป์ (Art song) ซึ่งเป็นเพลงขับร้องคลาสสิกขนาดสั้น ที่ได้รับการผสมระหว่างบทกวีและคีตศิลป์ไว้อย่างลงตัว การถ่ายทอดทางอารมณ์ และความรู้สึกทางดนตรีอย่างเด่นชัดลงในบทประพันธ์เพลง ทำนองหลักของบทเพลงมีลีลาคล้ายเพลงร้อง ร่วมกับการใช้เครื่องหมายกำกับความดัง-เบา ที่หลากหลาย

อย่างเด่นชัด ใ้ผู้ฟังสามารถจินตนาการได้ถึงภาพจากเสียงดนตรีเหล่านั้น ซึ่งเป็นลักษณะที่โดดเด่นในยุคโรแมนติก เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการใช้แนวคิดทางด้านเทคนิคที่หลากหลาย เช่น เทคนิคด้านการประสานเสียงแบบคอรัสแตก (Alberti bass) เป็นแนวประสานซึ่งมีลักษณะการเล่นแยกโน้ต หรือกลุ่มโน้ตในคอรัสในมือซ้ายของบทเพลงสำหรับคีย์บอร์ดแบบวนซ้ำไปมา โดยแนวคิดดังกล่าว ได้รับการพัฒนามาจากนักประพันธ์เพลงชาวอิตาลีชื่อ โดเมนโก อัลแบร์ตี (Domenico Alberti) เป็นผู้แรกและพบในยุคคลาสสิก เป็นต้น

ทั้งนี้ ยังกล่าวได้ว่าเทคนิควิธีการต่างๆ ได้ถูกพัฒนาต่อยอดไปอย่างหลากหลายตามยุคสมัย ตามกระแสนิยมทางสังคม และวัฒนธรรม ตลอดจนตามจุดมุ่งหมายของการประพันธ์ เช่น ผลงานเพลงคลาสสิกในยุคร่วมสมัย (Contemporary Period) ได้เกิดการบูรณาการระหว่างแนวคิดทางดนตรีและแนวคิดอื่นเข้ามาใช้อย่างหลากหลาย จนเกิดแนวคิดต่างๆ ที่น่าสนใจโดยขึ้นกับการสร้างสรรค์ของผู้ประพันธ์ เช่น แนวคิดด้านการจัดรูปแบบของวง แนวคิดด้านมิติสี่สั่นเสียง รวมถึงที่ได้จากเสียงธรรมชาติ และเสียงที่มนุษย์เป็นผู้สร้าง แนวคิดการจัดระบบเสียงเครื่องดนตรีสากลแทนเครื่องดนตรีไทย เป็นต้น นอกจากนี้ผู้ประพันธ์ยังสามารถใช้แนวคิดด้านทำนองมาใช้ในการพัฒนาบทเพลงด้วย เช่น ทำนองเพลงไทย เพลงพื้นบ้าน หรือดนตรีโลก (World music) เป็นต้น ซึ่งหมายรวมถึงดนตรีของทุกวัฒนธรรมทั่วโลกมาใช้เพื่อเป็นวัตถุดิบในการสร้างสรรค์ชิ้นงาน และการนำแนวคิดทางศาสนา เช่น การนำหลักคำสอนมาใช้เป็นหลักในการสร้างสรรค์ชิ้นงานเพื่อเผยแพร่คำสอนแก่คนในสังคมโดยใช้ดนตรีเป็นสื่อกลาง

8. ประโยชน์ที่ได้รับจากการสร้างสรรค์ผลงานทางดนตรี

การพัฒนาจากพื้นฐานด้านการประพันธ์เพลง สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้หลายด้าน เช่น การสร้างสรรค์งานดนตรีเพื่อการจัดแสดง การประพันธ์ดนตรีสำหรับใช้ในทางการแพทย์ การสร้างสรรค์ดนตรีเพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ทางดนตรี การสร้างสรรค์ชิ้นงานเพื่อการเผยแพร่และส่งเสริมทางวัฒนธรรม การนำไปใช้ในเชิงพาณิชย์ และเพื่อปลูกจิตสำนึกแก่กลุ่มคนผ่านสื่อทางดนตรี เป็นต้น

ดังตัวอย่างการนำบทประพันธ์เพลงซึ่งได้รับความนิยมนำไปใช้ในวงการแพทย์ จากงานวิจัยด้านดนตรีบำบัด โดย Segundo Armas Torres ได้การนำดนตรีมาใช้เพื่อการรักษาในผู้สูงวัย เพื่อกระตุ้นความจำและจินตนาการ รวมถึงการใช้ส่วนประกอบทางดนตรีเพื่อการเคลื่อนไหวร่างกายผ่านการฟังหรือการร้อง โดยใช้ดนตรีเป็นสื่อกลาง เป็นต้น เช่น แนวดนตรีคลาสสิก Mozart ในรูปแบบดนตรีบรรเลง Clayderman รวมถึงเพลงที่สอดแทรกความเชื่อของมนุษย์เข้าร่วม เช่น I believe in god เป็นต้น (Segundo Armas Torres, 2014) นอกจากนี้ การประพันธ์ดนตรีเพื่อนำมาใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาในแต่ละสังคมอย่างหลากหลาย เช่น ดนตรีประกอบในพิธีมิสซา เพลงโมเต็ต ฮิมน์ ได้มีการพัฒนาแนวประสานเสียงที่ซับซ้อน การนำเครื่องดนตรีประกอบมากยิ่งขึ้น อีกทั้ง การพัฒนาเนื้อร้องของบทเพลงมาจากเนื้อหาทางศาสนา ซึ่งได้รับความนิยมและแพร่หลายในยุคบาโรค เป็นต้น

อีกหนึ่งตัวอย่างการเผยแพร่วัฒนธรรมทางดนตรีผ่านเครื่องดนตรีประจำชาติ ด้วยหลักการสร้างสรรค์การผสมผสานระหว่างดนตรีตะวันออกและตะวันตก เพื่อการนำเสนอเอกลักษณ์เฉพาะของชาติเกี่ยวกับภาพ

ลักษณะร่วมกับการนำเสนอที่น่าสนใจ อีกทั้งเป็นการแสดงทางดนตรีเพื่อการสะท้อนอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของประเทศไทยให้แพร่หลายออกไปได้อย่างสวยงามผ่านการสร้างสรรค์ทางดนตรี เช่น วงดนตรีคลาสสิกร่วมสมัย TENG Ensemble จากประเทศสิงคโปร์ เป็นต้น

ทั้งนี้ พื้นฐานด้านทักษะการสร้างสรรค์ทางดนตรี มีความสำคัญต่อการเป็นต้นทางของการต่อยอดไปสู่การพัฒนางานหรือนวัตกรรมใหม่ ซึ่งมีคุณค่าต่อการพัฒนาชาติ การเพิ่มมูลค่าในเชิงเศรษฐกิจได้อีกด้วย ดังตัวอย่างการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ทางดนตรี การประพันธ์เพลงโน้ตเปียโนสำหรับเด็ก “ดรณดุริยางค์” โดย ดร.อชิมา พัฒนวีรางกุล เพื่อการพัฒนาสื่อการสอนประเภทโน้ตเพลงสำหรับผู้เรียนในระดับชั้นต้น โดยการสอดแทรกเนื้อหาของความเป็นไทยในแง่มุมทางวัฒนธรรมไทย ประเภทชนมไทย เนื้อหาด้านการละเล่นของไทย โดยการผสมผสานกลิ่นอายของสำเนียงไทยประกอบกับเทคนิคด้านการบรรเลงเปียโนแบบตะวันตก และการบรรยายแบบ 2 ภาษา (อชิมา พัฒนวีรางกุล, 2559). ซึ่งเป็นตัวอย่างด้านสื่อการสอนที่ทำให้เกิดคุณค่าด้านจิตใจ ช่วยในการพัฒนาจิตใจ การปลูกฝัง และการกระตุ้นให้เกิดการกลับมาใช้สื่อการสอนที่เป็นของไทยมากยิ่งขึ้น มีประโยชน์ในหลากหลายด้านรวมถึงการช่วยส่งเสริมอัตลักษณ์ของความเป็นไทย ซึ่งมีความหมายต่อการพัฒนาชาติต่อไปได้

9. สรุป

การศึกษาวิชาการประพันธ์เพลงที่เน้นกระบวนการคิดและการสร้างสรรค์ทางดนตรี ผู้สอนหรือผู้สนใจศึกษาสามารถพัฒนาทักษะจากการค้นคว้า การฟังดนตรีอย่างหลากหลาย และการได้รับการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง เพื่อช่วยให้ผู้ศึกษาพัฒนาแนวคิดได้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้ กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ด้านการคิดสร้างสรรค์ดังกล่าวควรได้รับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในหลักสูตรทุกระดับ ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งนอกจากจะเป็นการพัฒนาศักยภาพอีกด้านหนึ่งของมนุษย์แล้ว ผลงานสร้างสรรค์ใหม่ ๆ ที่ได้สร้างสรรค์ขึ้น จะช่วยทำให้เกิดการพัฒนาขึ้นอย่างหลากหลาย เกิดประโยชน์แก่การส่งเสริมทางกายภาพ และการพัฒนาทางสังคมโดยรวมได้อีกทางหนึ่ง ดังตัวอย่างบทเพลงพื้นเมืองของชาว Turkish โดย Liselotte SELS ได้กล่าวไว้ในการศึกษาเกี่ยวกับบทเพลงพื้นเมืองของชาวตุรกีในยุคปัจจุบัน ซึ่งมีบทบาทสำคัญและการนำไปใช้ประกอบกิจกรรมในสังคมอย่างกว้างขวาง เช่น ด้านการฝึกฝนเพื่อการแสดงดนตรีสำหรับพิธีการสำคัญในงานรับปริญญาบัตร ดนตรีประกอบการเรียนการสอนเต้นรำประจำท้องถิ่น ดนตรีเพื่อการเฉลิมฉลองในเทศกาลพิเศษ ดนตรีสำหรับกิจกรรมงานแต่งงาน ดนตรีพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา และการเผยแพร่ทางดนตรีเพื่อการส่งเสริมทางวัฒนธรรม เป็นต้น (Liselotte SELS, 2014).

การสร้างคุณค่าให้กับผลงานการประพันธ์แต่ละชิ้น ทุกคนสามารถสร้างได้ หากบุคคลนั้นมีความพร้อมด้านความรู้ ทักษะและประสบการณ์ทางด้าน การประพันธ์เพลง และการฝึกฝนอย่างเชี่ยวชาญ ผลงานที่ได้รับยอมรับสามารถแสดงศักยภาพของผู้ประพันธ์เพลงที่สัมพันธ์กับด้านต่าง ๆ ได้อย่างครบถ้วน หากแต่การสร้างงานให้พร้อมด้วยคุณค่านั้นเป็นความท้าทายและเป็นสิ่งที่ผู้ประพันธ์ไม่สามารถมองข้ามได้ โดยคุณค่าดังกล่าวมักอยู่ในรูปของการสร้างองค์ความรู้ใหม่ คุณค่าทางสุนทรียะ เพื่อเสริมสร้างพัฒนาด้านร่างกายและ

จิตใจ คุณค่าเพื่อการปลูกฝังหรือการพัฒนาทางสังคม คุณค่าของการเสริมสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม เพื่อเป็นส่วนช่วยในการขับเคลื่อนประเทศไทยไปยังระดับนานาชาติและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ เกิดประโยชน์ต่อมนุษยชาติต่อไป

10. บรรณานุกรม

- ณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร. (2552). การประพันธ์เพลงร่วมสมัย. บริษัท วี.พรีนท์ (1991) จำกัด.
- _____. (2553). อรรถาธิบายและบทวิเคราะห์บทเพลงที่ประพันธ์โดย ณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร
ณัชชา โสคติยานุรักษ์. (2550). ดนตรีคลาสสิก: ศัพท์สำคัญ. บริษัทธรรมดาเพรส จำกัด.
- ประสิทธิ์ เลี้ยวสิริพงศ์. (2538). ประวัติดนตรีตะวันตกโดยสังเขป. กรุงเทพฯ : หจก. จงเจริญการพิมพ์. กรุงเทพฯ:
บริษัท ธนาเพรส จำกัด.
- พูนพิศ อมาตยกุล. (2555). ดนตรีอาศรมวิทยา เรื่อง สุนทรียศาสตร์ กับงานศิลปะ การแสดง และเพลงดนตรี.
(เอกสารประกอบการสอนรายวิชาสัมมนาดนตรีวิทยา: เรื่องความรู้จากอาศรมดนตรีวิทยา)
- _____. (2559). สมอง ระบบประสาท ดนตรี และนักดนตรี. (เอกสารประกอบการสอนรายวิชา
สัมมนาดนตรีวิทยา: เรื่องความรู้จากอาศรมดนตรีวิทยา)
- โรงเรียนดนตรียามาฮา. (2561). กลุ่มวิชาสำหรับเด็ก. สืบค้นเมื่อ 12 พฤศจิกายน 2561 จาก https://th.yamaha.com/th/education/music_school/junior_courses/index.html
- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2546). สุนทรียศาสตร์เพื่อชีวิต. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สันติศิริการพิมพ์.
- สุกรี เจริญสุข. (2549). กรณีศึกษาวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เรือนแก้ว
การพิมพ์
- _____. (2555). ศักยภาพความเป็นเลิศทางดนตรี : ดนตรีกับเด็ก. นครปฐม : วิทยาลัยดุริยางคศิลป์
มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล. (2556). หลักสูตรดุริยางคศาสตร์บัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2556)
วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อชิมา พัฒนวีรางกุล. (2016). ดรุณดุริยางค์: Thai Piano Pieces for Children. บริษัท ธนาเพรส จำกัด.
- อมรมาศ มุกดาม่วง. (2554). บทประพันธ์เพลง หรรษา “ผญา” ยาม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ดุริยางค
คศิลป์ ศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สืบค้นเมื่อ 13 พฤศจิกายน 2561 จาก [http://
cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/29314](http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/29314)
- Berklee. (2018). Bachelor of Music in Composition. ข้อมูลจาก Berklee Composition Department สืบค้นจาก
<https://www.berklee.edu/composition/bachelor-of-music-in-composition>
- Harold F. Abeles, Lori A. Custodero. (2010). Critical Issues in Music Education: Contemporary Theory and Practice.
New York: Oxford University Press, Inc.
- Gordon Cox and Robin Stevens. (2010). The Origins and Foundations of Music Education (Canada: Diverse
developments across the decades, Nancy Vogan). America: BookEns, Royston, Herts.

- Margaret A. Boden. 2004. CREATIVITY IN A NUTSHELL. สืบค้นจาก file:///C:/Users/TOSHIBA/Downloads/Creativity_in_a_nutshell.pdf
- Martin Fautley. (2010). Assessment in Music Education. New York: Oxford University Press
- Michael Miller. (2005). Music Composition. USA: Penguin Group Inc.
- Liselotte SELS. (2014). MODERN USES AND FUNCTIONS OF TURKISH FOLK MUSIC IN TURKEY. สืบค้นเมื่อ 11 พฤศจิกายน 2561 จาก <http://eds.a.ebscohost.com.ejournal.mahidol.ac.th/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=5&sid=43e048b2-7029-4d22-a925-9318aa1dcd7c%40sessionmgr120>
- Segundo Armas Torres. (2014). Music Therapy In The Prevention And Treatment of Depression In Older Adults In lima-Peru สืบค้นเมื่อ 11 พฤศจิกายน 2561 จาก http://www.oncotherm.com/sites/oncotherm/files/2017-07/Music_therapy_in_the_prevention_and_treatment_of_depression.pdf
- TENG Ensemble. (2018). The TENG Ensemble. สืบค้นเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2561 จาก <https://www.youtube.com/user/thetengcompany/featured?pbjreload=10>